



HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE  
OCH KOMMUNIKATION  
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

# Flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan

**Medina Besic**

**Tayyeba Kapasi**

Examensarbete 15 hp  
Inom Lärande 3

Läraryrkesutbildningen  
Vårterminen 2012

Handledare  
Namn Pia Åman

Examinator  
Namn Ylva Lindberg

## SAMMANFATTNING

---

Medina Besic, Tayyeba Kapasi

### Flerspråkiga barn och deras språkutveckling i förskolan

Antal sidor: 31

---

Syftet med studien är att undersöka förskollärarnas syn på flerspråkiga barns språkutveckling i yngre åldrar i förskolan. I studien har vi utgått från följande frågeställningar: Vilken syn förskollärare har om strategier som används vid flerspråkiga barns språkutveckling? Hur använder förskollärare miljön för att utveckla flerspråkiga barns språk?

I studien har kvalitativa intervjuer gjorts med sex förskollärare i en medelstor kommun. Anledningen att vi valde använda oss av kvalitativa intervjuer var att uppnå vårt syfte och få svar på våra frågeställningar. Denna metod lämpar sig för vår studie då vi vill undersöka förskollärarnas syn på vårt syfte. Vår studie genomförs av sociokulturellt perspektiv.

Det vi har kommit fram till är att förskollärarna tycker att flerspråkiga barns språkutveckling är lika komplex som de enspråkigas. Den är beroende av olika faktorer såsom förskollärarnas kompetens, miljön, hem och barns begåvning. Förskollärarna tycker inte att de skiljer sig från de andra förskolorna i sitt arbetssätt, bemötande och material som de använder på sina förskolor. Fast de tillämpar sitt arbetssätt och sin miljö till den barngrupp de har. De anser att de flerspråkiga barn som har goda kunskaper i sitt modersmål är lika duktiga på svenska.

---

Sökord: Flerspråkighet, Modersmål, Förskolan, Språkutveckling, Sociokulturellt perspektiv

---

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

## Innehållsförteckning

1. Inledning .....	1
2. Bakgrund .....	2
2.1. Sociokulturellt perspektiv.....	2
2.2. Centrala begrepp.....	3
2.2.1. Flerspråkighet.....	3
2.2.2. Tvåspråkighet.....	4
2.3. Modersmål... ..	4
2.4. Språkets betydelse.....	5
2.5. Språkutveckling.....	6
2.6. Miljöns betydelse för språkutveckling .....	9
3. Syfte .....	11
4. Frågeställningar.....	11
5. Metod .....	12
5.1. Kvalitativ metod .....	12
5.2. Urval.....	13
5.3. Genomförande .....	13
5.4. Forskningsetikiska aspekter .....	14
5.5. Trovärdighet och giltighet .....	15
5.6. Analys .....	15
6. Resultat.....	17
6.1. Vilken syn förskollärare har om strategier som används vid flerspråkiga barns språkutveckling? .....	17

6.1.1. Ord och begrepp .....	17
6.1.2. Tid .....	18
6.1.3. Arbetsätt .....	19
6.1.4. Bemötande .....	20
6.2. Hur påverkar miljön språkutveckling för flerspråkiga barn? .....	21
6.2.1. Material .....	21
6.2.2. Modersmål .....	22
6.2.3. Samspel på förskolan .....	23
7. Diskussion.....	24
7.1. Metoddiskussion .....	24
7.2. Resultatdiskussion .....	24
7.3. Sammanfattning .....	28
7.4. Förslag till vidare forskning .....	29
8. Referenslista .....	30
Bilaga 1	
Bilaga 2	

## I Inledning

Vårt forskningsarbete kommer att handla om flerspråkiga barn och deras språkutveckling i yngre åldrar i förskolan. Med yngre åldrar menar vi i vårt arbete barnen från ett till fyra år. På våra praktikplatser men även genom erfarenhet som vi skaffat oss genom arbetet inom barnomsorg märkte vi att flerspråkiga barn är en ökande grupp och att allt fler barn är flerspråkiga på förskolan. Svensson (2009) anger att många svenskar uppfattar flerspråkighet naturligt eftersom Sverige har sex nationella minoritetsspråk: samiska, finska, meänkieli, romani chib, jiddisch och teckenspråk men enspråkighet är fortfarande en norm i Sverige. Forskaren anger vidare att vi har en mängd invandrarspråk och att arabiska, turkiska och persiska har mest talare av språken.(a.a).

Vi tror att det är svårare att lära sig ett annat språk när man är vuxen än när man är barn. Det säger våra egna erfarenheter från när vi läste svenska som andra språk då det tog tid för oss. Vi tror att det kan ta längre tid för flerspråkiga barn att lära sig ett annat språk. Är det svårare för flerspråkiga barn att lära sig ett annat språk? Vi vill undersöka förskolläraarnas syn på detta. I läroplanen för förskolan står det klart och tydligt hur språket påverkar barnens utveckling och lärande.

Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. (Lpfö, 98 reviderad 2010, s.7)

Vi hoppas att denna undersökning kommer att ge oss ökade kunskaper om flerspråkiga barn och hur förskollärare utvecklar deras språk på förskolan. Dessutom hur vi som blivande förskollärarna kommer att tillämpa det i verksamheten. Ämnet ligger oss nära för att vi själva är flerspråkiga.

## 2 Bakgrund

Då vårt arbete handlar om flerspråkiga barn och deras språkutveckling beskrivs nedan olika delar som omfattar sociokulturellt perspektiv, centrala begrepp, flerspråkighet, tvåspråkighet, modersmål, språkets betydelse, språkutveckling och miljöns betydelse för språkutveckling.

### 2.1 Sociokulturellt perspektiv

Lev Vygotskij är en grundare för sociokulturellt perspektiv. Han anser att mänsklig utveckling är beroende av den sociala, historiska och kulturella kontexten (Svensson, 2009). Vygotskij påstår att biologiska och sociala faktorer påverkar språkutvecklingen och att språket överför den kultur som man befinner sig i (Lindö, 2009). Evenshaug och Hallen (2001) framhåller att Vygotskij ser språket som ett viktigt verktyg i den kognitiva utvecklingen. Vidare anges av Vygotskij att barnens tänkande är förspråkligt och att deras språk till en början är inriktad på och beroende av det de redan vet och har upplevt. Østern (1991) beskriver Vygotskijs undersökning om sambandet mellan ord och tänkande hos unga barn. Vygotskij har funnit att unga barn inte kan skilja ord från dess innebörd. Att kunna skilja ord från dess innebörd är en förutsättning för den kognitiva utvecklingen vilket också är en förutsättning för inläring av ett annat språk. Innan man möter andra komplexa språkliga system är det viktigt att man är medveten om sitt eget språk och dess funktion så som uttal, grammatiska mönster samt språkregler. Denna språkliga medvetenhet hjälper barnen att förstå sitt eget språk vilket underlättar vidare inläring av ett annat språk. Genom detta skaffar sig barnet språkfärdigheter i båda sina språk (a.a.). Svensson (2009) påstår att enligt Vygotskij utvecklas tankeförmåga i samspel med andra. För att utvecklingen ska ske måste individen vara aktivt sökande av samspelet. Enligt Vygotskij spelar den sociala omgivningen en viktig roll för den mentala utvecklingen. Han anser också att en stimulerande miljö som erbjuder barnen utmaningar påverkar barnens förståelse. Enligt Håkansson (1998) främjas begreppsbildning och språkutveckling genom interaktion. Detta sker framför allt i samspel med vuxna för att barnen inte kan förstå innebörden av orden utan de behöver samspela med vuxna för att upptäcka och få det stöd som behövs. Svensson (2009) framhåller också att: ”språket har i huvudsak en social funktion. Dessutom är det en mycket viktig faktor för den kognitiva förmågan, eftersom det påverkar vårt tänkande” (s.12).

Evenshaug och Hallen (2001) skriver att barnens egocentriska tal illustrerar en övergång från förspråkligt till verbalt tänkande. Då börjar språket tjäna tänkandet och tankarna börjar bli ytttrade. Enligt Vygotskij pratar barnen med sig själva när de behöver lösa svåra uppgifter eller ett problem. Detta hjälper också barnen när de planerar strategier och styr sitt tänkande. Det egocentriska talet ökar beroende av problemlösningens svårighetsgrad och förkortas med åren från hela satser till enstaka ord. Det har visats att barn presterar bättre om de får möjlighet eller uppmanas tänka högt för sig själva. Forskarna framhåller också att de barn som använder sig oftast av inre tal är mest intellektuellt sätt begåvade förskolebarn. Det innebär att talet är kopplad till kognitiv kompetens (a.a). Vygotskij ser språket och tänkandet enligt Svensson (2009) som skilt från varandra. Han menar att språket måste nå en viss nivå för att det skulle kunna påverka barnets tänkande. Enligt Vygotskij tänker människor språkligt, det vill säga att tänkandet genomförs genom människornas tal till sig själv. Han påstår dessutom att människor formulerar sitt inre beteende genom tänkande.

## **2.2 Centrala begrepp**

Begreppet flerspråkighet genomsyrar hela vårt arbete och olika forskare har angett olika definitioner om flerspråkighet som beskrivs nedan i texten. Skolverket (2002) definierar flerspråkighet såsom ” Termen ’tvåspråkighet’ används ofta som samlingsterm för ’två- eller flerspråkighet’ ” (s.26). I citatet definieras tvåspråkighet på samma sätt som flerspråkighet vilket innebär att flerspråkighet kan omfatta både två såväl som flera språk.

### **2.2.1 Flerspråkighet**

Laaksonen (1999) refererad till Trudgill (1994) påtalar att flerspråkighet är ett vanligt fenomen i många delar av världen. I de flesta länderna i världen talas det mer än ett språk medan de länder som det talas bara ett språk är enstaka. Bjar och Liber (2010), refererad till Arnberg (1988) och Beatens Beardsmore (1991) förklarar att det finns flera olika typer av flerspråkighet. Till exempel om barnet lär sig båda eller alla språken hemma då kallas det simultan flerspråkighet. En annan sorts flerspråkighet uppkommer när barnen tillägnats sig andraspråk senare än det första då barnet börjat gå på förskolan eller skolan. Detta kallas för successiv flerspråkighet. Barnens inläring av flera språk sker på olika sätt. Lindö (2009) beskriver i Ladberg (2000) att människor har förmåga att lära sig flera språk samtidigt och att barnen har

större drivkraft att lära sig flera språk om deras föräldrar är flerspråkiga. Svensson (2009) definierar begreppet flerspråkighet på ett tydligt sätt nedan i citatet:

Med flerspråkighet avses att individen kan uttrycka sig väl både muntligt och skriftligt i olika sammanhang och göra det utan större ansträngning samt att de som har språket som modersmål ska uppleva att personen kan språket. (s.190)

Med detta citat menar Svensson (2009) att människor använder sina olika språk i olika sammanhang till exempel det ena språket används i skolan eller på arbetsplats medan det andra används hemma och på fritidsaktiviteter. Hon förklarar vidare att personen behöver inte ha kunskaper om språket som en infödd utan kan använda språket beroende av situation.

### **2.2.2 Tvåspråkighet**

Skutnabb-Kangas (1981) ser tvåspråkighet genom fyra olika kriterier. Hennes definition om tvåspråkighet omfattar *ursprung, kompetens, funktion och attityder*. Det första kriteriet omfattar ursprunget. Med ursprunget menar hon att man lär sig två språk samtidigt från början i familj av infödda talare. Samtidigt ska man använda båda språken parallellt och kommunicera med dem från början. Genom kompetens anser forskaren att man ska kunna två språk fullständigt, man ska behärska de två språken som en infödd och lika bra. Till exempel, att man ska kunna yttra sig i fullständiga satser på det andra språket och ha förtrogenhet med det andra språkets grammatiska mönster. Med funktion anser forskaren att tvåspråkighet ska kunna användas i olika samhällskrävande situationer men även för egna intressen och behov. Attityder innehåller både identitet och identifikation vilket betyder att man identifierar sig själv som talare av två språk eller bärare av två kulturer. På samma sätt ska man uppfattas av andra som infödd talare av två språk (a.a).

## **2.3 Modersmål**

Skutnabb - Kangas (1981) anser att man kan definiera ordet modersmål på olika sätt. Hon beskriver att modersmålet är det språket man tänker, drömmer och räknar på. Modersmålet i många andra kulturer är knuten direkt till det språket som modern talar. Det språket som man behärskar bäst ses också som ett modersmål. Vidare definierar Skutnabb-Kangas (1981) ordet modersmål och skriver att modersmål kan vara ett språk som man använder mest eller ett språk som man identifierar sig med. Ordet modersmål uppfattas inte så strängt som det gjorde förr då man ansåg att modersmålet var knutet till modern. Nuförtiden har modersmålet inte så



stor betydelse när man vet att barn kan tala flera modersmål eller första språk. Svensson (2009) skriver att första språket eller modersmålet också kallas det språket som barnet lär sig först på ett naturligt sätt med vårdnadshavaren. Detta språk är kopplad till känslorna och tidiga erfarenheter. Modersmålet har en fördel framför andra språk anger Ladberg (2003). Det kan fungera som tankeredskap. Det betyder att människan kan tänka, knyta an samt dra slutsatser med de språkliga kunskaper hon har genom sitt modersmål. Det första språket som använts längst främjar bäst tänkandet. Man kan lära sig nya saker bäst på det språk som man har utvecklat längst vilket också bekräftas av Østern (1991).

Ladberg och Nyberg (1996) framhåller att tryggheten finns i någonting som barnen känner igen. Tryggheten kan innebära att fritt kunna uttrycka sina tankar och känslor samt känna sig förstådd. Genom hemsspråksstöd kan man förklara och hjälpa samt förbereda dem för det okända, till exempel; att underlätta för barnet att lära sig ett nytt språk, i detta fall svenska. Kontakt med andra personer som barnet tycker om underlättar språkinläring. Vidare hävdar forskarna att roliga och spännande saker främjar språkinläring. När barnen erfar någonting lär de sig också olika ord. Därför är det viktigt att barnen bemöter språket i olika sammanhang och med både barn och vuxna. Vuxna pratar på ett annat sätt än barn vilket ger också barnen ett rikare språk (a.a).

## **2.4 Språkets betydelse**

Svensson (2009) betonar att begreppet språk vanligen avser tal eller skriftspråk. Men språket kan även omfatta till exempel teckenspråk, kroppspråk med mera. Med språket överförs man föremål och företeelse och det underlättar för oss att minnas och att uppmärksamma omgivningen (a.a.).

Språket är en mekanism för att bildligt uttryckt lagra kunskaper, insikter och förståelse hos individer och kollektiv. Genom att tolka en händelse i begreppsliga termer, kan vi jämföra och lära av erfarenheter. (Säljö, 2000, s.34)

Säljö (2000) anser att människor lär sig olika begrepp och termer såsom färger, form och vikt genom erfarenheter. Detta hjälper människor att se skillnader och likheter mellan olika objekt samt hur människor kan lära sig att relatera till dessa objekt i olika sammanhang. Evenshaug och Hallen (2001) framhåller att språket är ett symbolsystem som används för att man ska

kunna kommunicera med andra människor till exempel genom utbyte av idéer, tankar eller känslor. Forskarna menar också att språket används som ett verktyg för tänkandet och att ord används för att representera saker och ting. Detta bekräftas också av Säljö (2000) där han betonar att genom kommunikation utbyts tankar, idéer, kunskaper och erfarenheter tillsammans med andra människor. Eneskär, Johansson och Svensson (1990) framhåller att om en normal utveckling hos ett barn ska ske förutom språkförståelse måste barnet också få möjlighet att tala och uttrycka sina tankar. Forskarna anser vidare att detta är en förutsättning att klara sig i samhället. Även i läroplanen för förskolan (2010) står det att, förskolan skall sträva efter att varje barn, ”utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra” (s.10).

Enligt Säljö (2000) har språkliga uttryck, termer och ord en utpekande funktion. Detta kallade Vygotskij för *indikativ funktion*. Med *indikativ funktion* menas att i kommunikation med andra, behöver människan inte använda sig av sitt finger och uppmärksamma någon om ett fenomen, utan kan istället uttrycka sig språkligt genom att sätta ord på saker och ting. Det finns en skillnad genom att peka med fingret på en fysisk företeelse eller att uttrycka samma sak med ord. Här blir språket ett effektivt verktyg i samspel med andra. Med språket kan man förklara någonting som är fysiskt närvarande, till exempel, hästen eller elden men även någonting som är abstrakt till exempel, våra upplevelser av kärlek, ångest och känslor (a.a.).

## 2.5 Språkutveckling

Pramling-Samuelsson och Sheridan (2006) förklarar i följande citat språkets betydelse till exempel att, ”Språk är kommunikation och det är på den språkliga förmågan som det individuella växandet och det sociala livet bygger” (s.71). Detta bekräftas också av Ladberg (2003) då hon anser att språket är en länk mellan människor. Språket är ett verktyg som hjälper oss nå andra människor och göra oss förstådda på varandra. Ladberg (2000) anger att alla människor inte ägnar sig åt språket på ett likadant sätt även om de är i samma ålder. De lär sig språket utifrån sin egen förmåga och kapacitet. Ladberg (2003) anser att språkinläringen inte sker på samma sätt hos vuxna och barn. Små barn har någorlunda lättare att lära sig språket utantill utan att förstå vad det är de lärt sig. Barnets språkinläring sker genom minnet. De lär sig genom att lyssna, minnas och härma. Bästa exemplet är språkets uttal. När barnen lyssnar och

härmar vuxna lär de sig också olika grammatiskamönster till exempel i det svenska språket ”en” och ”ett”. Det finns inga regler för användningen av en och ett utan man måste lära sig utantill. Barnen har också förmågan att lära sig ramsor och sångtexter utan att förstå innebörden av dessa. De kan också lära sig fraser på ett annat språk utan att de förstår varje ord. Genom att lära sig ett språk utantill, läggs grunden i ett språk. Ju äldre man blir desto mindre används utantillinlärning och barn börjar tänka och använda sina kunskaper och erfarenheter för att dra slutsatser. Barn lär sig genom att lyssna och minnas och de tänker inte så mycket på hur lika och olika språken är (Ladberg, 2003).

Barnen upplever språket med kroppen framhåller Kjellin (2002). Forskaren skriver vidare att prosodi, rörelse, melodi och rytm utgör barnens första kontakt med språket. Flera studier har visat att prosodi och rytm utgör en stor betydelse för språkinlärning detta har även inverkan på inlärning av grammatiken. Lindö (2009) anser att barnens första levnadsår är avgörande för språktilltagande och det är viktigt att barn under den här perioden får tillräcklig språkstimulans. Hon skriver i sin bok att det finns en kritisk period för fonologi och att den kan vara över redan i ettårsåldern. Hon betonar också att grammatiska konsekvenser på språkutvecklingen kan förekomma under otillräckligt språkstimulans under det första året.

Som det påtalas av Bjar och Liberg (2010) lär sig barnen olika språk så som talat språk, skriftspråk eller teckenspråk genom samspel med andra människor i sin närmaste miljö. Barns språkutveckling är beroende av den kognitiva och den sociokulturella kontexten. Lindö (2009) framhåller att barn redan från födelsen upprättar en kommunikation med andra människor genom att använda sig av kroppsspråket och rösten för att förmedla sina känslor och uppfylla sina behov. Det är viktigt för barnens känslomässiga, kognitiva och sociala utveckling att föräldrarna bekräftar barnets beteende under de första levnadsåren. Ladberg (2003) anger att det första ordet kommer vid ungefär elva – tolv månader. Barnens språkförståelse kommer före yttrande eftersom barnen lagrar orden först innan de börja använda dem. Under andra året börjar barnen sätta ihop ord till satser och vid treårsåldern kan de flesta barn tala och uttala de flesta ljud. Vid fyra - fem års ålder lär sig barnen grammatiska regler och strävar efter att tala korrekt. Vidare skriver hon att barnet inte har avsikt i början att använda språket för att skapa kontakt med andra utan de pratar med sig själv om saker de hört, sett eller gjort. De leker med språket och på det sättet övas ljudet och det flytande talet. Språkinlärningen hos flerspråkiga

barn utvecklas på samma sätt som hos enspråkiga som bekräftas av Ladberg (2003) i citatet nedan:

De första orden kommer vid samma ålder, tvåordssatser med bara huvudord kommer före längre satser, samma ljud är lätta och svåra att lära sig, böjning av ord kommer i samma ordning osv. (s.62)

Axelsson och Bunar (2006) skriver att när barnen utvecklar sitt modersmål tillägnar de sig först de språkliga grunderna vilket innehåller uttal, ordförråd, grammatik, förmåga att förklara, berätta och resonera. Barnen får en grund på båda språken, alltså på modersmål och svenska men forskarna är inte säkra på om barnen tillräckligt har utvecklat de grunderna i båda språken. Förutsättningar att språkgrunderna ska utvecklas är beroende av vilka möjligheter och stimulans barnen har fått för att utveckla båda språken (a.a). Ladberg (2003) anser att flerspråkiga barn har mycket mer att lära sig och det är därför de behöver mer tid. I början kan flerspråkiga barn ligga ett år efter i alla sina språk. Men de kan vinna i längden då de är flerspråkiga och har mera kunskaper om dessa. Det kan förekomma att flerspråkiga barn blandar sina språk i början men sedan avtar det. Barnen lär sig tidigt urskilja och använda de olika språken. En likadan förklaring ges av Østern (1991) refererad till Arnberg (1985) att barnen i två till fyraårsåldern lär sig att skilja sina två språk. Om barnet stimuleras medvetet i båda sina språk kan barnet fortare lära sig med mindre blandning av sina språk. Ladberg (2000, citerad i Lindö, 2009) påpekar att: ”språket måste bli känslomässigt betydelsefullt för att inläringen ska bli effektiv” (s.75). Intressen för att lära sig ett nytt språk ska finnas i grunden eftersom språket inte lärs automatiskt även om det finns omkring oss. Vidare anser Lindö (2009) att förskollärarna på förskolan ska utgå ifrån barnens intresse när de ordnar olika språkaktiviteter för barnen. Barnens engagemang i språkaktiviteter blir större och språkinläringen går fortare. Detta understryks också av Axelsson och Bunar (2006) refererad till Eriksson (1997) att omgivningens förhållningssätt och uppfattningar om modersmålet och andra språken påverkar barnens lärande och identitetsutveckling. Samma sak som påtalas av Ladberg (2003) är att de barnen som talar flera olika språk hemma blir outvecklade i alla sina språk om de inte får tillräckligt stimulans. Hon beskriver att: ”ett svagare språk är mer sårbart för störningar och avbrott och känslomässiga svårigheter än ett starkare” (s.129). Hon menar att om barnens språk är svagare kan de bemötas på ett negativt sätt av sin omgivning vilket kan påverka barnens personlighet och känslor.

## 2.6 Miljöns betydelse för språkutveckling

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden. I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen. (Lpfö, 98 reviderad 2010, s.6)

Man kan tyda från citatet ovan vilka uppdrag förskollärarna har och vilken roll miljön spelar för barnens erövrande och utforskande av omvärlden. Pramling-Samuelsson och Sheridan (2006) anser att miljöns utformning är viktig för att den förmedlar ett budskap om vad man ska göra i den. Miljön ska utformas så att den stimulerar, utmanar och utvecklar barnens lärande påpekar forskarna. Svensson (2009) anser att miljön spelar en viktig roll för barnens utveckling nuförtiden. Enligt Pramling-Samuelsson och Sheridan (2006) kan miljön innefatta fysiska och psykiska delar det vill säga både utrymme, material och klimat. De anser att den fysiska miljön ska vara föränderlig. Miljön ska anpassas till verksamheten och barnens intressen samtidigt som barnen aktivt ska delta i miljöns utformning. Svensson (2009) framhåller att människan kan förändra sin omgivning och miljö och därför ses den som betydelsefull. Det finns olika miljöfaktorer som är väsentliga för det enskilda barnet. Miljöfaktorerna är till exempel barnens intresse och förmåga att använda miljön, utrymme, material och klimat som barnen befinner sig i. Om alla dessa faktorer påverkar barnens inlärningsförmåga betyder detta att vi inte kan utforma samma miljö eller använda oss av en arbetsmetod för alla barn. Forskaren betonar vidare att vi måste lära känna varje barn och utgå ifrån deras intresse för att vi ska kunna anpassa miljön och använda olika arbetsmetoder som främjar varje enskilt barns lärande och utveckling (a.a). Ladberg (2003) säger att för barnen blir det naturligt om flera språk talas i deras omgivning. Likaså blir det naturligt för enspråkiga barn att tala ett språk i enspråkig miljö. Oftast har barnen lättare att samtala med andra barn i närheten än vuxna. Ladberg (2003) anser att organisation av innemiljön på förskolan är viktigt. Hon påpekar att stora rum med mycket material kan påverka barnets koncentration och därmed leken. Hon beskriver att:

Ständiga avbrott blir ofta följden och med avbrott i aktiviteten följer avbrott i tankar och avbrott i det språkliga i stället för sammanhängande lek, sammanhängande tankar och associationer och sammanhängande språkutveckling. (s.148)

Hon tycker att varken leken eller språket utvecklas om barnet bli stört av dålig miljö. Därför anser forskaren att det är bättre att man möblerar rummet med olika aktivitets hörn och att man

delar upp barnen i små lekgrupper. Varje aktivitetshörna ska associera till hur och vad som ska göras, respektive vilka material och lekregler som gäller. Det är viktigt för barn som håller på att lära sig det nya språket. Ladberg (2003) menar att: ”sammanhang mellan saker ger sammanhang i tankar och associationer och i ordinlärningen” (s.149).

### **3 Syfte:**

Syftet med studien är att undersöka förskollärarnas syn på flerspråkiga barns språkutveckling i yngre åldrar på förskolan.

### **4 Frågeställningar:**

1. Vilken syn förskollärare har om strategier som används vid flerspråkiga barns språkutveckling?
2. Hur använder förskollärare miljön för att utveckla flerspråkiga barns språk?

## 5 Metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativa metoden i vår metoddelen. Vi har beskrivit urvalet av våra respondenter. Metoddelen innehåller även en beskrivning om genomförande av våra intervjuer. Vidare beskrivs forskningsetiska aspekter, trovärdighet och giltighet.

### 5.1 Kvalitativ metod

Vi har använt oss av kvalitativ metod då den metoden lämpar sig för vår studie. Som enligt Bjereld, Demker och Hinnfors (2009) menar är en kvalitativ metod att använda i form av intervjuer. Det är ett sätt att få respondenternas syn på ett fenomen eller en situation. I denna typ av metod vaskas och undersöks teorierna fram som är relevanta till forskningsarbetet. Kvalitativ metod innehåller olika grad av standardisering och strukturering av intervjufrågorna, enligt Patel och Davidsson (2003). De påtalar hög, låg och ostandardiserad grad av intervjufrågorna. Hög grad innebär att man ställer intervjufrågorna precis i samma ordning och oftast används för att kunna jämföra och generalisera. Denna typ av metod lämnar lite frihet till respondenten att svara på intervjufrågorna. Däremot innebär låg grad av standardisering eller helt ostandardisering att intervjuare formulerar frågorna själva och har frihet att ställa frågorna beroende av situation eller pågående samtal: ”i en ostrukturerad intervju lämnar frågorna maximalt utrymme för intervjupersonen att svara inom” (Patel & Davidsson, 2003, s. 72). Med det här citatet menas att man kan ställa öppna frågor och ge frihet till respondenterna att dela med intervjuaren sina erfarenheter. Därför valde vi att använda oss av kvalitativ metod med låg grad av standardisering. Ett viktigt uppdrag av intervjuaren menar Kvale och Brinkmann (2009) är:

Intervjuaren skapar god kontakt genom att lyssna uppmärksamt, genom att visa intresse, förståelse och respekt för vad intervjupersonen säger och genom att vara tydlig med vad hon vill veta. (s.144)

Under våra intervjuer lyssnade vi med stor uppmärksamhet dels för att visa respekt för våra respondenter vad de säger och dels för att vi inte ville missa någonting som var viktigt för vårt arbete. Bell (2006) anser att intervjupersonerna ska vara intresserade av att bli intervjuade och att de frivilligt deltar i undersökningen. Detta påpekas också av Lantz (2007). Hon tycker att det är viktigt att diskutera överenskommelsen inför intervjun och att intervjupersoner är medvetna om vad intervjun handlar om. Vi hade talat om vårt syfte för forskningsarbete för dem



och att vi skulle komma tillbaka när vi hade våra intervjufrågor tillhands. Vi ville inte lämna in frågorna före intervjuens tillfälle utan vi ville ta del av deras spontana uttalanden och svar på våra intervjufrågor.

Bjereld, Demker och Hinnfors (2009) betonar att intervjun ska genomföras i en naturlig miljö där man har en närhet till en person, som man intervjuar. På grund av denna anledning valde vi att spela in respondenternas röster på våra mobiler. Det var viktigt att vi hade det lugnt när vår inspelning pågick. Våra intervjuer genomfördes i olika rum på förskolan, såsom personalrummet, köket, lekhallen och läsrummet. De flesta intervjuerna genomförades i en lugn och ostörd miljö utom två intervjuer. På den första intervjun blev vi störda av några barn i slutet för att vi satt i ett rum där barnen brukade leka. Vi tror att barnen var omedvetna om vår närvaro. Vid det andra intervjutillfället var vi tvungna att avbryta vår inspelning på grund av störande moment. Intervjuerna valde vi att spela in på våra mobiltelefoner för att vi ville koncentrera oss på samtalet och respondenternas svar som det påpekas av Kvale och Brinkmann (2009). Fördelen att man använder sig av inspelningen, enligt Patel och Davidsson (2003) är att man får det inspelat ett exakt ordagrant återberättande. Innan intervjun påbörjades hade vi nämnt till alla intervjupersonerna att de hade frihet att ta bort de delar som de ångrade om, men det blev inget i vårt fall.

## **5.2 Urval**

Eftersom vi vill undersöka förskollärarnas syn på flerspråkiga barn och deras språkutveckling, ansåg vi det lämpligt att genomföra våra intervjuer på olika förskolor och förskollärare. Vi valde att intervjua sex förskollärare på de enheter där det fanns flerspråkiga barn. Våra intervjupersoner var i olika åldrar och med olika arbetserfarenheter inom barnomsorg. Dessutom intervjuade vi personerna från olika områden där det finns flerspråkiga barn, för att få en variation på svaren. Intervjupersonerna som vi fick kontakt med arbetade med barn i åldern från ett till fyra.

## **5.3 Genomförande**

Några av intervjupersonerna fick vi kontakt med genom vår verksamhetsförlagda utbildnings samordnare från våra praktikplatser. Andra fick vi ta tag på genom våra personliga kontakter och vissa av dem var våra före detta handledare. Bryman (2011) framhåller att en pilotintervju är ett sätt att prova sin undersökningsmetod. Genom pilotintervjun kan man upptäcka problem

med intervjufrågor eller inspelningsinstrument och åtgärda eventuella problem. Under arbets gång hade vi kontaktat några förskollärare om en pilotintervju. Pilotintervjun avbokades av respondenten av någon personlig anledning. Dagen efter skulle vi genomföra vår forskningsintervju och det var omöjligt att hitta en annan person som kunde ställa upp för en pilotintervju på så kort tid. På grund av detta blev det inte någon pilotintervju för vår del.

Vi fick varierande tid på våra intervjusvar. Några respondenter tog tretton minuter medan andra av respondenterna tog ungefär fyrtiofem minuter. Efter intervjuerna hade spelats in gick vi hem och lyssnade flera gånger på dem. En av intervjuerna lyckades inte vid det första tillfället då vår mobil var lagd på automatiskt lås efter en minut. Inspelning stoppades automatiskt och det inte gick att spela in hela intervjun. Vi var tvungna att ringa tillbaka och boka en ny tid för intervjun. Det påtalas av Patel och Davidsson (2003) att man ska vara förtrogen med den teknik som används för inspelning. Det insamlingsmaterial som vi utgick ifrån var sex intervjuer. De sex intervjuerna transkriberades. Transkriberingstiden var varierande beroende på längden av svar vi fick av förskollärarna. Kvale och Brinkmann (2009) anger att det kan vara tidskrävande och stressigt att transkribera. De anser att tiden som krävs för transkribering beror på kvalitet, erfarenhet hos intervjuaren samt kraven på detaljer och noggrannhet.

## 5.4 Forskningsetikiska aspekter

Patel och Davidsson 2003 nämner fyra huvudkrav på forskningsetiska aspekter. Dessa huvudkrav är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Bell (2006) påtalar om *informationskrav* att respondenterna har rätt att bli informerade om sina rättigheter angående användning av deras intervjuer. De som intervjuar har ansvar för att förklara för respondenterna vad intervjun handlar om, varför man vill intervju dem, vilka typ av frågor som ska ställas och vad man ska göra med de svar man får fram. *Samtyckeskravet* handlar om deltagarnas rätt och friheten av att bli intervjuad påpekas av Kvale och Brinkmann (2009). Bell (2006) anser att det är viktigt att göra klart för respondenterna om *konfidentialitetskravet* och upplysa dem att deras identitet kommer att skyddas genom användning av redigerade namn. *Nyttjandekravet* eller användningen av intervjuerna, enligt Kvale och Brinkmann (2009) ska vara konfidentiellt vilket betyder att all datamaterial ska användas i forskningssyfte. Detta understryks även av Lantz (2007) där hon säger att man ska tala om för respondenterna om hur deras synpunkter eller intervjusvar kommer att hanteras och vilka som

kommer att ta del av dem. Allt som vi har skrivit ovan i texten angående respondenternas rättigheter och vår skyldighet har vi nämnt för våra intervjupersoner innan vi hade påbörjat intervjuerna. Vi valde att tala om för dem för att de skulle känna sig trygga och bekväma under våra intervjuer.

## **5.5 Trovärdighet och giltighet**

I studien har den kvalitativa metoden använts för att få fram intervjuarens uttalande och uppfattningar. Patel och Davidsson (2003) hävdar att: ”i det kvalitativa fallet är ambitionen istället att upptäcka företeelser, att tolka och förstå innebörden av livsvärlden, att beskriva uppfattningar eller en kultur.” (s.102-103). Vårt syfte var att undersöka förskolläraernas syn på och uppfattningar om flerspråkiga barn och deras språkutveckling. Genom vår undersökning ville vi ta del av deras erfarenheter och arbetssätt. För att man ska kunna förstå och tolka den data som man har samlat in under forskningsarbete måste det finnas en trovärdighet och giltighet. Genom trovärdighet och giltighet förhåller man sig kritiskt mot den metod och det tillvägagångssätt man använt sig av för forskningen anger Bell (2006). Med trovärdigheten menas att man får samma resultat vid olika situationer eller omständigheter. Motsatsen till trovärdigheten är när man får olika svar i två olika situationer. På grund av detta påstående av författaren valde vi att inte lämna våra frågor i förhand till våra respondenter för att vi ville få deras uppfattningar och uttalande som inte är i förväg bestämda. Bell (2006) menar att man kan få olika svar beroende i vilken situation och omständigheterna respondenten befinner sig under intervjun. Därför valde vi inte att styra respondenterna istället lyssnade vi in och försökte förstå respondenterna för att få ett giltigt och trovärdigt svar.

## **5.6 Analys**

I vår analys har vi valt att utgå ifrån sociokulturellt perspektiv för att det innefattar delar som exempelvis språk, samspel, miljö. Sociokulturellt perspektiv är relevant för vår undersökning och följer som en röd tråd genom arbetet. Efter vi hade intervjuat våra respondenter gick vi hem och lyssnade på våra egna intervjuer. Intervjuerna transkriberades på data så att vi fick en helhet över alla intervju svar. Transkriberingen av intervjuerna är en tidsödande process enligt Kvale och Brinkmann (2009) vilket vi själva upplevde. Vår transkriberingstid tog ungefär från en till fem timmar. Vi skrev ut intervjuerna och sedan läste vi dem några gånger för att inte gå miste om någon detalj och upptäcka i tid om inspelningen hade gått bra. För att få insyn i var-

andras intervjuer bytte vi dem med varandra och gick noga igenom dem. Efteråt bestämde vi att sitta med datamaterialet och överstrykningspennor i olika färger. Med hjälp av överstrykningspennor gjorde vi ett mönster av materialet för att underlätta skapandet av kategorierna. Därefter skapade vi en egen mall för att underlätta kategoriseringen av insamlingsmaterial. Mallen delades upp i olika kolumner och rader. Kolumnerna innehåller rubriker som *Intervju-personernas namn och intervjufrågorna från 1 till 9*. Sedan i varje frågespalt hade vi två kolumner till för *Likheter* och *Skillnader*, för att kunna få en överblick över materialet och underlätta kategoriseringen. (Se bilaga 2). För att kunna få fram den viktigaste informationen ur svaren samt placera kategorierna i rätt spalt läste vi flera gånger intervjusvaren. Kategoriseringen av datamaterialet på det här sättet underlättade hantering av vårt eget material. Genom att hitta *likheter och skillnader* upptäcktes annorlunda svar och nyanser samt andra detaljer som vi tyckte var användbara för vårt resultat och vår diskussion. Sedan gjorde vi en tankekarta för varje frågeställning som mynnade ut i olika område och kategorier. Vi ordande sju olika kategorier, fyra till den första frågeställningen och tre till den andra frågeställningen. Sedan letade vi efter relevanta citat till våra kategorier.

## **6 Resultat**

Bjereld, Demker & Hinnfors (2009) anser att ett resultat kan konstrueras genom de svar man får av respondenterna. De besvarade frågeställningarna man får från deltagarna har kontextuell förståelse av deltagarnas egna erfarenheter av en situation eller ett fenomen. Vår resultatdel bygger vi på samma sätt. Resultatet har vi fördelat i två delar som innefattar våra frågeställningar. Den första frågeställningen är vilken syn förskollärare har om strategier som används vid flerspråkiga barns språkutveckling. Den andra frågeställningen handlar om hur använder förskollärare miljön för att utveckla flerspråkiga barns språk. Även om några av respondenternas svar går i varandra har vi hittat lämpliga kategorier till våra frågeställningar. Under varje frågeställning har vi följande kategorier såsom ord och begrepp, tid, arbetssätt, bemötande, material, modersmål och samspel på förskolan. Med tanke på förskollärarnas konfidentialitet har vi kodat varje lärare med bokstaven F och numrerat dem från ett till sex exempelvis F1, F2 och så vidare.

### **6.1 Vilken syn förskollärare har om strategier som används vid flerspråkiga barns språkutveckling?**

Den här frågeställningen omfattar delar såsom ord och begrepp, tid, arbetssätt och bemötande. Vi har kommit fram till de här kategorierna genom förskollärarnas uttalande på vår första frågeställning.

#### **6.1.1 Ord och begrepp**

Språkutvecklingen sker på olika sätt. För flerspråkiga barn kan det innebära svårigheter eftersom de tänker på två eller tre språk. Förskollärarna anser att det kan vara svårare eftersom flerspråkiga barn måste lära sig ytterligare språkmelodi och ordförråd:

De har att lära sig att samma ord har flera betydelser. Eller samma symboler heter olika saker. Det kan vara tufft. De får ju lära sig många flera ord, först och främst lär de sig sitt modersmål hemma och sedan är det språket vi som lär dem här. (F2)

Förskollärarna nämner att de förstärker betydelsen av ordet genom att visa konkret eller genom kroppsspråk. De samtalar med barnen om saker och ting samtidigt är de tydliga med sina anvisningar:

[...] ett ord ska inte vara ett ord, att man visar en bild på det, visa något konkret för att förstärka ordets betydelse. (F5)

[...] att man pratar mycket med dem och benämna saker, att man inte bara pekar på en stol utan säger: gå till stolen, gå till kylskåpet eller kan du lägga det på bordet. (F3)

Genom sång och ramsor kan man främja barnens språk tycker förskollärarna. De anser att detta kan vara ett bra och snabbt tillvägagångssätt att lära sig och utöka ordförrådet. Dock tycker de att man regelbundet ska upprepa sång och ramsor, varje dag tills barnen har lärt sig. När barnen har lärt sig ska man använda sig av andra material:

Vi försöker alla vad vi än gör medvetet träna språket. Vi gör sångsamling varenda dag. Där märker vi i sång samlingen hur snabbt de lär sig och de får ord på saker, när vi sjunger. Det är fantastiskt bra faktiskt och likaså ramsor. Vi har ramsan innan maten och så varje dag. Det är viktigt att man har varje dag en liten dos hela tiden[...] ända tills alla barn lärt sig och så byter vi. (F1)

Det handlar om vilka erfarenheter barnen har med sig samt hur mycket stimulans barnen får hemifrån. Om föräldrarna läser för barn på sitt modersmål får barnen ett rikare ordförråd och med detta ett rikare språk anser förskollärarna:

[...] Det beror på också mycket individuellt på hur man gör i familj, hur barnet är. Det kan ta längre tid för ett barn som pratar bara svenska med. (F6)

[...] Sedan kan du ha en svensk som är svag i sitt språk. Får du inget hemma, om det är torftigt, ingen förälder som pratar, ingen som gör någonting, du har inte grejer. Då hamnar du nere samma som de flerspråkiga. (F1)

### **6.1.2 Tid**

Förskollärarna menar att barnen behöver mer tid för att förstå och utveckla ord och begrepp som till exempel ”gaffel”, ”mjölk” eller ”vatten”. De försöker invänta svaren och ger barnen den tid de behöver för att komma ihåg det rätta ordet. Barnen måste tänka på ett annat språk som de inte har hunnit utveckla lika mycket som de enspråkiga barn som använder samma språk både hemma och på förskolan anser förskollärarna:

[...] det är klart generellt ordförståelse kan ta längre tid. (F6)

Det tar lite längre tid. De blir snabbare, de svenska barnen. Men de andra, det är lite att de blandar ihop och de får tänka mycket mer. (F1)

### 6.1.3 Arbetssätt

En av förskollärarna förklarar sitt tillvägagångssätt i arbete med barnen. Hon kartlägger först barnens språk och utifrån den analys som görs organiseras aktiviteter och lägger fokus på det. Hon använder spel som exempelvis memory. Det kan vara ett sätt att jobba med barnens fonologi. Barnen lär sig uttala vissa ord samtidigt som de spelar och har roligt:

Man ska kolla av barnen lite vilka bekymmer de har till exempel om de har svårare för vissa uttryck och ord, s-ljud, k-ljud. Då har vi fått lite arbete som vi kan visa de olika uttryck då kan man se lite var svårigheterna ligger, sen kan man lägga fram memory och i memory ska de benämna orden samtidigt som de spelar. (F2)

Somliga förskollärare tycker att barnen lär sig bäst om de använder sig av alla sina sinnen. De organiserar aktiviteter där barnen kan lära sig olika saker genom att höra, se, smaka, känna och uppleva. De tycker att barnen kan lära sig snabbare samt nya ord om de kopplar alla sina sinnen till exempel som nämnts nedan i citatet:

Då får de se frukten, de får känna doften, de får äta, plockar ut frön, sen sår det. Sedan ser de det växa ut. (F2)

Förskollärarna berättade om att de använder språket ständigt. Det är en process som pågår hela dagen. Det är inte bara genom föremål eller material man för ett samtal kring med barnen utan allt det som görs tillsammans görs genom en dialog menar förskollärarna:

[...] sedan framför allt benämna allting som vi gör i dagliga verksamheten, i alla rutinsituationer. Man sätter ord på allting. (F4)

All verksamhet som man gör främjar ju språket. Vad du än gör till exempel spelar teater eller målar. (F1)

Kommunikation är en del av arbetet med barnen för genom en bra kommunikation mellan vuxna och barn kan man förklara och förtydliga språket påpekar förskollärarna. De benämner olika ord och sedan bekräftar det. På det sättet uppmuntrar de barnen att använda språket i olika sammanhang. Tydlighet, att ge korta instruktioner och meningar till barnen ingår i förskollärarnas arbetssätt och kommunikation enligt förskollärare:

Korta meningar, pauser i mellan meningarna, låta barnet reagera och se om den har förstått vad jag har sagt. (F4)

Två av förskollärarna säger att de uppdaterar sig genom att de går på olika kurser, läser nyheter och forskningsarbete som handlar om språket. De tycker det är viktigt att man följer utvecklingen och på det sättet får nyare kunskaper inom forskningen om språket:

Jag som har jobbat så många år läser nyheter, forskning alltså vad det sägs om det här med flerspråkighet och vad. Det behöver man ständigt med många saker. (F6)

#### **6.1.4 Bemötande**

Vissa förskollärare märker att några av flerspråkiga barn inte uppfattar när de får instruktioner under olika aktiviteter. De säger att man ska vara tydlig i arbetet med alla barn med framförallt med de flerspråkiga. Vissa situationer kan uppfattas självklara för förskollärare medan de för barnen kanske inte är det:

Vi jobbar väldigt mycket med att vara tydliga, när vi ger information eller i ett samtal. Vi kopplar alltid tillbaka om barnet har förstått. (F5)

Förskollärarna uttrycker att de behöver ha kunskaper om andra kulturer vilket i sin tur betyder andra språk. Detta kan underlätta arbetet med flerspråkiga barn då förskollärarna vet hur och på vilket sätt de kan bemöta dessa barn:

Man behöver kompetens ifrån kulturen, alla dessa olika kulturer man möter så att man kan visa respekt för alla de språk barnen har. (F2)

Några av förskollärarna säger att man ska visa sig positiv när man lär barnen språket. Samtidigt är det viktigt att ha olika erfarenheter om flerspråkighet eftersom det hjälper att anpassa deras aktiviteter efter barngruppen. En viktig sak som nämns av förskollärarna kan vara tålamod och upprepning i sitt arbete:

En glädje att tycka att det är roligt att lära barn språk, att man är positiv, att man tar sig tid med barnen, att man inte skyndar på, och tänka ah nu kan de inte de orden utan man liksom upprepar och man pratar med dem om igen [...]. (F3)



## 6.2 Hur använder förskollärare miljön för att utveckla flerspråkiga barns språk?

Under den här frågeställningen har vi hittat kategorierna om miljön och dess betydelse för språkutveckling enligt förskollärarnas svar. De är material, modesmål och samspel på förskolan:

### 6.2.1 Material

En förskollärare säger att hon anpassar sin miljö och aktiviteter efter ett tema hon jobbar med till exempel dans och skapande. I detta syfte görs också inköp av olika material som förskollärare tycker behövs för temat. Genom ett nytt material kan barnen stimuleras att lära sig nya begrepp anser förskollärare:

Innan det temat hade vi Hans och Greta. [...] Då hade vi köpt in till exempel diskokula och vi dansade till den. Vi har byggt upp kulisser till Hans och Greta, vi målade tillsammans och vi skapade mycket. (F2)

Miljön ska vara inspirerande och stimulerande för aktiviteter och leken menar förskollärare. Den ska också vara föränderlig med varierande material, i syftet att barn ska lära sig nya ord och begrepp. Förändringar i förskolemiljön kan tas som en utmaning och att man ska arrangera den utifrån barnens intresse och behov:

[...] vi har inte så mycket saker på väggarna utan vi byter istället sakerna. [...] Man försöker utveckla miljön tillsammans. [...] Så att den inte bara stannar heller utan man försöker gå vidare. (F3)

Några av förskollärarna menar att barnen inte har någon nytta av leksakerna om de inte använder i sin lek. Barnen kan ha massor av saker men om de inte vet hur sakerna ska benämnas och användas, gynnar detta inte språket:

Du främjar inte ditt språk om du bara plockar fram saker som du inte vet vad du ska göra med. (F1)

I arbetet använder förskollärarna sig av bilder, rim och ramsor, teater, sånger, instrument, böcker, spel, lek. Miljön ska vara tilltalande och föremål såsom böcker, bilder, tavlor ska finnas. De visar konkret, visuellt för barnen hur sakerna ska användas. Genom deras delaktighet i

aktiviteter försöker de skapa en lärandemiljö. De ska vara närvarande i leken och samspela med barnen och det är då lärande blir till tycker förskollärarna:

[...] med böcker, bilder, rim och ramsor, sång och musik och sådant, men jag tänker även att man visar tydligt material inte lätt att bara någonting säga,[...] att man visar då när man sitter där vad man ska göra. (F6)

Somliga förskollärare nämner att de väljer enkla böcker när de läser med barnen. De menar att genom de enkla böckerna kan barnen kanske lättare förstå innebörden av innehållet. Dessutom väljer de medvetet böcker som passar till barngruppen. Detta underlättar också när de vill kontrollera och se om barnet har förstått det som står i boken:

[...] jag väljer böcker som är enkla så att jag ser att de förstår. [...] de sitter och lyssnar även om de inte förstår men ofta så tappar de koncentrationen och ser jag det och, för att de inte förstår så väljer jag en annan bok. (F1)

[...] Vi lånar de böcker som ska passa till dem. (F2)

### **6.2.2 Modersmål**

De som är trygga och starka i sitt modersmål har enklare att ta till sig ett språk till. (F5)

Många gånger när vi frågar barnens föräldrar är de bra på sitt modersmål säger de, ja jättebra, de är ofta bra på svenska. (F2)

Förskollärarna menar att om barnen är duktiga och trygga i sitt eget språk kan detta påverka och gynna inläringen av andra språk. Genom nyanserad och utvecklat modersmål kan barnen lättare sammankoppla ord från ett annat språk med ord som finns i modersmålet.

Vi säger ofta till föräldrarna prata, läs sagor på ditt språk så läser vi här på svenska. (F3)

[...] att man får föräldrarna förstå att det är jättebra med nyanser, att man pratar mycket sitt språk hemma. (F6)

Medan de barn där det blandas väldigt många språk hemma, har de svårare att tillägna sig svenska då. De blir mer splittrade i sina språk, den uppfattning har jag. (F5)

Förskollärarna säger att de rekommenderar föräldrarna att prata sitt modersmål hemma så att barnen kan få bra grunder i sitt modersmål. De menar att genom språket bevarar barnen sin egen kultur. Barnen föds och växer upp med modersmålet vilket är kopplat till känslorna. De

uttrycker att de barn som är duktiga och trygga i sitt modersmål kan lättare lära sig svenska. Det är därför de tycker att föräldrarna ska satsa på sitt eget språk hemma medan förskollärarna ska lära barnen svenska genom olika aktiviteter på förskolan. Modersmålet kan vara grunden till lärande och utveckling och det är därför viktigt att föräldrarna pratar hemma på ett korrekt språk. Det ska inte blandas flera olika språk om man själv inte är duktig på dessa för att det kan påverka dem negativt då de lär sig fel tycker förskollärarna.

### 6.2.3 Samspel på förskolan

Förskollärare säger att de större barnen hjälper de små och visar vad och hur de ska göra. De tycker att det de gör avspeglas på barnens lek och andra förskole rutiner. Barngruppen har stor betydelse för språkutvecklingen enligt förskollärarna. Barn lär sig i samspel med andra vuxna och barn i sin omgivning och detta sker genom att de härmar både vuxna och barn:

Små lär sig av de stora. De pratar med dem, de förklarar, de hjälper. [...] Det är att de kanske tar efter hur vi gör. [...] om vi är bra pedagoger och hur vi pratar med barnen, hur vi är så avspeglar sig det på dem. (F1)

Ja det är den första och största fördelen vi har. Att vi har barn som pratar och de pratar med varandra. De pratar själva, de pratar med oss vuxna. Och vi har en dialog med alla barn. Och det är ju på det viset barn lär sig att lyssna, höra, hur det låter, vad man säger, att en bil heter en bil, och så vidare. Så utan barngruppen skulle vi inte kunna få någon språkutveckling. (F4)

Förskollärarna skapar mindre grupper för att de ska tillgodose alla barns behov så att även de tysta barnen kan komma till tals. De säger att de skapar trygghet i barngruppen så att barnen vågar samtala och prata framför alla:

Vi är ganska tydliga, vi har smågrupper. (F2)

Flerspråkiga barn utesluts från leken då de inte kan uttrycka sig språkmässigt på samma sätt som de enspråkiga förklarar en av förskollärarna. Skillnaden med enspråkiga barn är exempelvis i leken. De enspråkiga är oftast snabbare i sitt språk och genom detta kan ta kontroll över leken trots att de är lika gamla. Hon vill ändå att alla barn ska få samma möjligheter:

[...] man verkligen vill att de flerspråkiga ska utvecklas och få samma möjligheter och samma chanser och känna att de är lika starka. (F5)

## **7 Diskussion**

### **7.1 Metoddiskussion**

En kvalitativ metod användes i studien för att man ska få fram förskolläraernas syn och uppfattningar. I urvalet valdes sex personer till intervjuerna vilket visade sig vara lagom många för att kunna genomföra dem tidsmässigt. Efter intervjuerna märktes att transkriberingen var tidskrävande och tog mer tid än vi förväntade oss. Under studien förkom ingen pilotintervju för att en av våra respondenter avbokade den av personliga skäl. Pilotintervjun skulle varit ett tillfälle där vi kunde testa våra frågor och inspelningen. Vid vårt första intervjutillfälle fungerade inte inspelningsmetoden och på grund av detta gjordes intervjun om. Vår respondent var tillmötesgående och ställde upp vid andra intervju tillfälle. Efteråt visades det att inspelningsmetoden fungerade bra. Det var ett effektivt tillvägagångssätt att registrera data på. Det vore intressant om man haft möjlighet och använt sig av ytterligare en datainsamlings metod exempelvis en observation. Då kunde man haft möjlighet och med egna ögon sett hur respondenterna använder sina svar i praktiken. Men eftersom vi ville få fram respondenternas syn och uppfattningar lämpar sig inte denna metod till vår studie.

### **7.2 Resultatdiskussion**

I ett sociokulturellt perspektiv spelar språket en central roll och det är därför vi valde att använda oss av det i vår studie. Vygotskij som var förespråkare av sociokulturellt perspektiv säger att språket är ett verktyg i den kognitiva utvecklingen. Han menar att genom språket uttrycker människor sina tankar. För att barnen skulle kunna börja uttrycka sina tankar språkligt är det viktigt att de har olika erfarenheter enligt Evenshaug och Hallen (2001). Detta påpekas också av våra respondenter där de säger att barnen behöver möta språket i olika sammanhang för att språket skulle kunna tjäna sitt syfte. Utifrån våra egna erfarenheter är vi medvetna om att språkets inlärning sker bäst genom olika upplevelser och de aktiviteter som är lustfyllda och mest roliga. I samband med detta ordnar förskollärarna olika aktiviteter där barnen möter språket och lär sig nya ord och begrepp. Respondenterna säger att alla aktiviteter och rutiner som de gör på förskolan ska främja språket. Inte minst de språkliga erfarenheter hemifrån, media och andra aktiviteter som är utanför förskolans värld säger våra respondenter. Det som vore intressant är hur förskollärarna tar till vara och utnyttjar alla dessa kunskaper på förskolan som barnen besitter. Förskollärares roll, engagemang och kunskaper om barnens intresse

hemifrån kan bidra till att barnen får ett större engagemang i förskolans aktiviteter tycker vi. Vi anser även att barnens erfarenheter hemifrån är stora och kan vävas in i förskolans verksamhet så att barnen på det sättet känner sig delaktiga och inflytelserika.

Om man ska kunna bemöta barnens olikheter och främja deras språk är det viktigt att ha kunskaper om språkutvecklingen anser förskollärare. De tycker att man ska uppdatera sig hela tiden med ny forskning om språket för att man inte ska stanna i samma mönster. Kunskaper om språkutvecklingen bidrar till att förskollärarna kan förbereda och anpassa sitt arbetssätt för alla barn och bland annat till flerspråkiga tycker respondenterna. Flerspråkiga barn möter svårigheter och hinder i början med sitt språk enligt alla respondenter eftersom de har ett eller fler språk att lära sig samtidigt. Några av våra respondenter tycker att de flesta flerspråkiga barn förstår vad förskollärarna säger men har svårt att uttrycka sig själva i början. Ladberg (2003) anser att språkförståelse kommer före yttrande eftersom barnen lagrar orden först innan de börjar använda de. Vi håller med Ladberg (2003) för att vi själva har gått igenom samma process när vi lärde oss ett annat språk. Det var lättare för oss att förstå än att själva prata och berätta. Våra respondenter uttalar en viss osäkerhet när de säger att flerspråkiga barn behöver mer tid vid ordförståelse och andra instruktioner eftersom det också finns många duktiga flerspråkiga barn. De menar att det finns också många enspråkiga barn som är torftiga i sitt eget språk. Konsekvensen av detta kan vara säger några förskollärare att barnen inte får tillräckligt stimulans hemifrån eller att de är mindre språkbegåvade. Försöker respondenterna lägga skulden på själva barnet och hemmet istället att koncentrera sig och hantera situationen kring barnet på förskolan, som det starkt påpekas i läroplanen för förskolan, reviderad (2010)?

Vygotskij anser att barnen från början inte kan skilja ord från dess innebörd och när barnen gör det har den kommit en bit fram i sin kognitiva utveckling (Østern, 1991). De flesta förskollärarna hjälper barnen förstå ord och begrepp genom att de visar visuellt med bilder, flanosagor, bilderböcker med mera. De visar bilder och benämner själva vad vissa saker heter och genom detta gör de tydligt för de barnen som inte förstår vissa begrepp och ord. Några respondenter säger att de också försöker nå alla barn genom temaarbete och aktiviteter som uppmuntrar barnen att använda alla sina sinnen. Somliga respondenter har nämnt att de använder eller kommer att använda i sitt arbete Bornholms modellen vilket är ett färdigt språkmaterial. Det vägleder hur man kan lägga upp språklekar, språksamlingar och språkidéer en-

ligt dem. Det är ett steg till att jobba med språket anser respondenterna. Bornholms modellen har vi inte nämnt i vår resultat del eftersom respondenterna gav inga förklaringar om hur de själva använder den i sin verksamhet. Vi tycker att om man bara använder sig av en modell kan detta begränsa förskollärarnas arbetssätt. Då tar de inte tillvara på barnens intresse för att de planerar språkaktiviteter utifrån ett färdigt material. Vi som blivande förskollärare anser att man ska ha ett mer öppen och flexibel arbetssätt och material då det även hjälper förskollärarna att utvecklas vidare i sitt yrke.

Genom våra egna erfarenheter från verksamhetsförlagd utbildning har vi fått kunskaper om att barnen lär sig genom upprepning och utantill inläring på förskolan. Av Ladberg (2003) påpekas det att barn lär sig genom minnet när de lyssnar, minnas och härmar. Enligt forskaren lär barnen också sig språkets uttal och grammatiska mönster genom utantill inläring. Våra respondenter svarade att de i detta syfte använder sig mycket av sång, rim och ramsor. De anser att detta är ett enkelt och lustfullt tillvägagångssätt att lära sig nya begrepp och ta till sig språket. Några av dem tycker att man ofta ska upprepa sång, rim och ramsor ända tills barnen har lärt sig där efter ska man byta och börja med något nytt. Barnen är olika och utifrån denna synpunkt ordnas aktiviteter som främjar språket anser våra respondenter.

Som det framhålls av Pramling-Samuelsson och Sheridan (2006) förmedlar miljön ett budskap. Den ska utformas och ordnas att stimulera och utveckla barnens lärande. Forskarna betonar att miljön ska vara föränderlig och i denna förändring ska barnen aktivt delta med sina idéer och intresse. Vi har funnit utifrån de svar vi fick av våra respondenter att de ofta förändrar sin fysiska miljö. De säger att de inte använder massor av material på sina förskolor. De observerar först vilket material som används eller väljs bort av barnen och utifrån det behålls eller byts material. När vi frågade de varför de inte har så mycket material på förskolan svarade de att det räcker att barnen har en sak som symboliserar en lek att de bli engagerade i leken. En annan anledning var att de tycker att det blir lättare för flerspråkiga barnen att lära in och benämna olika begrepp, om det är mindre saker. Ladberg (2003) tycker att förskolans inemiljö är viktigt för barnens lärande. Hon påpekar att stora rum med mycket material kan påverka barnens koncentration och där med leken. Forskaren menar att miljön påverkar avsevärt barnets beteende. Miljön där det inte finns något sammanhang och harmoni samt där barnen ofta gör avbrott i leken och sina aktiviteter får ingen heller sammanhang i sina tankar och där med sitt språk. De lekhörn och leksaker som finns på förskolan ska associera barnen vil-

ken lek ska lekas och vilka saker ska användas. På det här sättet ska barnen lära sig ord och begrepp samt ett sammanhängande språk (a.a.). Utifrån respondenternas svar och forskarens motivering har vi förstått betydelsen av utformningen av miljön och dess funktion vilket är betydelsefull och en av de faktorerna som påverkar barnens språkutveckling samt en utmaning för förskollärarna.

Svensson (2009) beskriver om Vygotskij att människan aktivt ska samspela med andra i sin omgivning. Genom utbyte av idéer och tankar kan man gynna språkutvecklingen. Likaså påpekas av Säljö (2000) och Evenshaug och Hallen (2001) att kommunikation mellan vuxna och barn ses som en förutsättning för barns språkutveckling. Genom kommunikation kan barnen och vuxna dela sina tankar, erfarenheter och idéer med varandra. Vuxna har mer erfarenheter bakom sig och med detta rikare och nyanserade språk tycker vi. Respondenterna nämner att de utgår ifrån barnets intresse och att barnen ska vara delaktiga när de planerar vardagliga lekar eller aktiviteter. Respondenterna försöker vara tydliga när de pratar med alla barn. Sedan kontrollerar de om barnen har förstått vad de har sagt. De ser barngruppen som en tillgång till lärande och utveckling. För att lärande och utveckling ska ske är det viktigt att ordna små och trygga barngrupper. Till och med Ladberg (2003) nämner att man ska dela barnen i smågrupper så att alla barn får möjlighet till inflytande och delaktighet. Det som respondenterna tycker är att genom smågrupper kan man öka trygghet i barngruppen så att de vågar säga det de har i sina tankar och få den tid de behöver. De uppmärksammar att flerspråkiga barn ska få samma möjligheter som de enspråkiga så att barnen ska känna sig trygga och sedda. De flesta förskollärarna uttalade sig att de inte kan läsa böcker för hela barngruppen utan de gör det i smågrupper, eftersom deras barn skiljer sig åldersmässigt från varandra.

Det vi har kommit fram till i vårt resultat är att förskollärarna säger att de barnen som har bra grunder i sitt modersmål har lättare att ta till sig det svenska språket. Detta påpekas också av Østern (1991) att Vygotskij menar att genom språkliga grunder blir inläring av ett annat språk smidigare. Skutnabb - Kangas (1981) hävdar att man ska använda båda språk parallellt vilket också påpekas av samtliga respondenterna. De säger att barnen ska bevara sitt modersmål hemma och svenska på förskolan. Enligt Skutnabb - Kangas är en flerspråkig människa bärare av flera kulturer. Även respondenterna säger att de måste ha förståelse för barnens olika kultur och språk. På det sättet kan de stödja flerspråkiga barn och ge dem den trygghet de behöver för att kunna förstå sin omgivning. På vilket sätt ger de trygghet och förståelse för

barnens modersmål på förskolan vet vi inte något om. Vi fick bara veta att en av förskollärarna brukar låna böcker till föräldrarna på barnens språk. Om det finns böcker på barnets språk på förskolan vet vi inget om. Ladberg (2003) beskriver att med modersmålet har man en fördel eftersom den fungerar som ett redskap för tänkandet. Barnen tänker och tolkar ett ord eller begrepp först och främst på sitt modersmål. Sedan försöker de koppla det till svenska. Detta fenomen upplevs svårare för barnen enligt respondenterna eftersom flerspråkiga barn måste tänka på två språk innan de talar. Det kan ta längre tid för flerspråkiga barn både i deras talande och handlande. Det vi har upplevt är att respondenterna uppmuntrar föräldrarna att bevara modersmålet hemma. De ska prata med sina barn hemma så att de får ett rikare modersmål. Respondenterna uttalade sig att de känner sig lugnare om flerspråkiga barn kan sitt modersmål om de uppvisar svårigheter i det svenska språket. Det blir någon slags lättnad då de vet att det också snart kommer det svenska språket. Det ska inte blandas många språk kanske det blir inte någon bra språkinläring i sin helhet anser en av respondenterna. Barnen kan bli splittrade när det talas många språk hemma tycker hon vilket stämmer med Ladbergs (2003) påstående. Forskaren säger att de svaga språken kan påverka barnens språkutveckling och känslor.

### **7.3 Sammanfattning**

Syftet med studien var att undersöka förskollärarnas syn på flerspråkiga barns språk utveckling i yngre åldrar på förskolan. Genom denna undersökning har vi kommit fram till att förskollärarna använder sina kunskaper och kompetenser för att främja alla barns språkutveckling. De tänker inte på barnen om de är enspråkiga eller flerspråkiga utan de tänker på varje barns språkutveckling. Ett dilemma som förskollärarna upplever är att språkutvecklingen också kan bero på olika faktorer till exempel hur barnet själv är, vilken miljö och vilka erfarenheter barn har. Dessa faktorer har inverkan på barnens språkutveckling. De nämner att det finns flerspråkiga barn som är lika duktiga som enspråkiga. De kan även lära sig svenska språket snabbare än de enspråkiga. Dock generellt tycker de att det tar längre tid för de flerspråkiga barnen att lära sig språket.

De nämner många gånger modersmålet som en grund för flerspråkiga barns språkutveckling och inläringen av andra språk blir lättare för dessa barn. En av forskarna som talar positivt om flerspråkighet är Skutnabb - Kangas (1981). Hon hävdar att den som kan två språk bra är bärare av två olika kulturer. Det som upplevs under forskningsarbetet är att respondenterna



uppmuntrar föräldrar till flerspråkiga barn att bevara sitt modersmål hemma. Vi tolkar det som att deras kultur också ska bevaras hemma. Förväntningar var att barnens kulturarv är dels involverat i förskolans verksamhet. De hävdar att man ska visa respekt och hänsyn till andra kulturer och mångfalden. Dock hur förskollärarna gör på förskolan så att barnen kan behålla sitt modersmål samt kultur är oklart för oss. En av förskollärare nämnde att barnen får sitt modersmålsstöd på förskolan vid femårsåldern. Utifrån förskollärarnas uttalande och det som vi har belyst i bakgrunden om modersmåls betydelse för språkutveckling, anser vi att modersmålsstöd borde förflyttas från femårsåldern till yngre åldern. De barnen i yngre åldrar som spenderar långa dagar på förskolan får inte möjlighet att tillräckligt stimuleras i sitt modersmål. På grund av det kan de få svagare språkliga grunder både i sitt modersmål men även i svenska tycker vi. Allt det här anser vi betydelsefullt och nyttigt och vi kommer att ta med oss på vår framtida arbetsplats.

#### **7.4 Förslag till vidare forskning**

Det vore intressant att forska vidare om föräldrarnas uppfattningar en mångkulturell förskola samt deras synpunkter om barnens språkutveckling. Kan de enspråkiga barnens språk hämmas på grund av att de vistas på en mångkulturell förskola där det svenska språket uppfattas ofta lite sämre? Finns det några fördelar och nackdelar att kunna flera språk och hur uppfattas man av sina kompisar? Möter man förståelse av sina kompisar vid missförstånd på grund av språksvårigheter?

## 8 Referenslistan

- Axelsson, M. & Bunar, N. (red.) (2006). *Skola, språk och storstad: en antologi om språkutveckling och skolans villkor i det mångkulturella urbana rummet*. Stockholm: Pocky.
- Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Eneskär, B., Johansson, J. & Svensson, A. (1990). *Hur språket växer fram*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Evenshaug, O. & Hallen, D. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Fredriksson, U. & Taube, K. (2010). Svenska som andraspråk och kulturmöten. I Bjar, L. & Liberg, C (Red.), *Barn utvecklar sitt språk* (s. 153-172). Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, G. (1998). *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Kjellin, O. (2002). *Uttalet, språket och hjärnan: teori och metodik för språkundervisningen*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Laaksonen, T. (1999). *Tvåspråkighet utifrån och inifrån: om språkrelaterad personperception och språkrelaterade stressreaktioner*. Diss. (sammanfattning) Stockholm: Univ., 1999. Stockholm.
- Ladberg, G. & Nyberg, O. (1996). *Barnen och språken: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj och förskola*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (2000). *Tala många språk*. (2., omarb. uppl.) Stockholm: Carlsson.
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, R. (2009). *Det tidiga språkbudet*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Pramling-Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Skolverket. (2011). *Läroplan för förskolan Lpfö 98. reviderad 2010*. (2. uppl.) Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. (1. uppl.) Lund: Liber. Läromedel.
- Svensson, A. (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. (2. omarb. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Strömqvist, S. (2010). Barns tidiga språkutveckling. I Bjar, L. & Liberg, C (Red.), *Barn utvecklar sitt språk* (s. 57-77). Lund: Studentlitteratur.
- Sverige. SkolverketSpråkforskningsinstitutet i Rinkeby (2002). *Två språk eller flera? [Elektronisk resurs] : råd till flerspråkiga familjer = Två languages or more? : Advice till multilingual families : [engelsk version]*. Stockholm: Skolverket. Hämtad den 18 april 2012. <http://modersmal.skolverket.se/index.php/arkiv/30-tvay-sprayk-eller-fler-rayd-till-flerspraykiga-familjer>
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Østern, A. (1991). *Tvåspråkighet och lingvistisk medvetenhet: betydelsen av tvåspråkighet och av undervisning för lingvistisk medvetenhet hos barn i åldern sex till åtta år*. Diss. Åbo: Akad.. Åbo.

## **Bilaga 1**

### Intervjufrågor

- På vilket sätt anser du flerspråkiga barns språkutveckling sker?
- Vilka strategier använder du för att utveckla barns språk?
- Påverkas och utvecklas flerspråkiga barn i språket på samma sätt som de enspråkiga?
- Vilken kompetens anser du behövs för att främja flerspråkiga barns språkutveckling?
- Hur gör du när det gäller läsning, instruktioner och uppdrag till flerspråkiga barns på förskolan?
- Vilka material använder du i arbetet med flerspråkiga barn?
- Hur arrangerar du miljön i syftet att utveckla barns språk?
- På vilket sätt anser du att barngruppen bidrar till språkutveckling?
- Vilken roll anser du spelar barns modersmål för barns språkutveckling?

## Bilaga 2

### Kategoriserings mall

Namn	F1		F2		F3		F4	
	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader

Namn	F5		F6		F7		F8		F9	
	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader	Likheter	Skillnader